

7. 3. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některých aspektům (ne)přiměřenosti smluvní pokuty

Jak vyplývá z ustanovení § 2051 ObčZ, nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta.

U jednacího stolu lze při diskusi nad výší sjednávané smluvní pokuty často zaslechnout argument, že smluvní pokuta je soudy považována za přiměřenou, pokud činí maximálně 0,5 % z celkové ceny plnění za den. Ačkoli lze kolegům, kteří tyto argumenty vznášejí, částečně přisvědčit, jsem toho názoru, že jde o pohled značně zjednodušený a v určitých situacích až nesprávný.

Posouzení přiměřenosti smluvní pokuty je totiž vždy závislé na jednotlivých aspektech konkrétního případu a vždy se bude odvíjet od volného uvážení soudu.

Je pravdou, že Nejvyšší soud vydal v prvním desetiletí 21. století několik rozhodnutí, ve kterých shledal smluvní pokutu přesahující 0,5 % z ceny plnění denně za nepřiměřenou (viz např. NS 29 Cdo 1583/2000, NS 33 Odo 447/2005, NS 33 Odo 810/2006 a NS 33 Odo 438/2005). Na druhou stranu však Nejvyšší soud neshledal nepřiměřenou ani smluvní pokutu ve výši 1% denně z dlužné částky (viz NS 21 Cdo 4956/2007). Ba co víc, v rozhodnutí NS 28 Cdo 3113/2007 soud konstatoval, že smluvní pokutu sjednanou ve formě úroku z prodlení několikanásobně přesahující 100 % zajištěné pohledávky lze s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu považovat za přiměřenou. Naopak, v NS 29 Cdo 1734/2012 Nejvyšší soud upozornil, že i sazba ve výši 0,5 % denně může vést k závěru o nepřiměřeně vysoké smluvní pokutě, stejně jako v jiných případech může být pro poměry dané věci přílehavou. V NS 29 Cdo 3667/2010 byla za nepřiměřenou shledána sazba ve výši 0,1 % z dlužné částky za každý den prodlení.

Jak je z výše uvedeného patrné, vždy tedy záleží skutečně jen na posouzení okolností každého jednotlivého případu. K tomu se Nejvyšší soud souhrnně vyjádřil i v rozhodnutí 33 Cdo 1682/2007 následovně *„Při zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů je nutno uvážit funkce smluvní pokuty (tj. funkci preventivní, uhrazovací a sankční). V souvislosti s výší smluvní pokuty je třeba, aby pokuta zahrnovala všechny škody, které lze rozumně v daném konkrétním vztahu s porušením určité povinnosti očekávat, musí mít dostatečnou, nikoliv však přemrštěnou pobídkovou výši. Přiměřenost výše smluvní pokuty je třeba posoudit s přihlédnutím k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. V úvahu je třeba rovněž vzít výši zajištěné částky, z níž lze také usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti.“*

Při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty bude tak potřebné brát v úvahu vzájemný poměr původní povinnosti, jejíž porušení je smluvní pokutou sankcionováno, a sankční povinnosti, tedy povinnosti k úhradě smluvní pokuty. Pokud je smluvní pokutou zajištěna např. povinnost zhotovit dílo řádně a včas, je pochopitelné, že se přiměřenost smluvní pokuty bude posuzovat ve vztahu k hodnotě díla, které je předáváno; odvození smluvní pokuty od celkové ceny díla tak bude opodstatněné. Pokud je však smluvní pokutou zajištěna povinnost jiná (např. povinnost předložit objednateli záruční listinu v hodnotě 10 % z celkové ceny díla), je třeba přiměřenost smluvní pokuty vztáhnout k hodnotě

záruční listiny, nikoli k celkové ceně díla, tedy porovnat z pohledu přiměřenosti smluvní pokuty původní a sankční povinnost.

K problematice přiměřenosti smluvní pokuty lze z tohoto pohledu srovnat např. i rozhodnutí Nejvyššího soudu 33 Odo 890/2002, jež obstálo i v ústavní rovině, kdy Ústavní soud podanou ústavní stížnost odmítl usnesením ze dne 4. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 84/08K. Z tohoto rozhodnutí (NS 33 Odo 890/2002) lze citovat: „*Především je nutné zdůraznit, že smluvní pokutou nebyla zajištěna povinnost žalobkyně zaplatit žalovaným kupní cenu, která byla sjednána částkou 73 000 000 Kč; taková povinnost žalobkyni nikdy nevznikla a již proto je nepřijatelné posuzovat přiměřenost výše smluvní pokuty vzhledem ke kupní ceně. Smluvní pokutou ve výši 14 000 000 Kč byla v souladu se zněním ustanovení 5.2. smlouvy zajištěna zejména povinnost žalobkyně uzavřít v době od 22. 4. 1996 do 11. 10. 1996 (vycházejí ze smlouvy ve znění v pořadí posledního dodatku) kupní smlouvu, jejímž předmětem byl převod vlastnického práva k nemovitosti za kupní cenu 73 000 000 Kč, a smlouvu o zřízení zástavního práva zajišťující potencionální pohledávku ve výši 46 000 000 Kč Smluvní pokutou zajištěný závazek tudíž spočíval v povinnosti uzavřít zmíněné dvě smlouvy, přičemž žalobkyni nikdy nevznikla ani povinnost zaplatit kupní cenu ve výši 73 000 000 Kč, ani pohledávka ve výši nedoplatku této kupní ceny (tzn. 46 000 000 Kč), která měla být zřízením zástavního práva zajištěna. Přiměřenost výše smluvní pokuty je proto třeba posuzovat především z pohledu zajištěné povinnosti uzavřít shora uvedené smlouvy, a jen podřídně z pohledu závazků, které měly na podkladě těchto smluv teprve vzniknout.*“.

Závěrem výše uvedeného judikатурního srovnání lze tedy jen lakonicky uvést, že „zlaté“ pravidlo, že s nastavením smluvní pokuty nejvýše do 0,5 % z celkové ceny díla nemůže člověk nikdy udělat chybu, patří již do starého železa, stejně jako snaha nastavit rigidní mantinely uplatnitelné za všech okolností.

Mgr. Iva Wenzel,
advokátka

MT Legal s.r.o., advokátní kancelář

Praha | Brno | Ostrava

Tel.: +420 222 866 555

Fax: +420 222 866 546

e-mail: info@mt-legal.com

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)

- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)